

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ ВИЩЕ УЧИЛИЩЕ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

Мітова О.О., Онищенко В.М.

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
МІНІ-БАСКЕТБОЛУ**

Методичні рекомендації для самостійної роботи
здобувачів вищої освіти з дисциплін
«Теорія та методика обраного виду спорту (баскетбол)»,
«Теорія та методика спортивних ігор»

Дніпро, 2018

РОЗРОБЛЕНО: завідувачем кафедри спортивних ігор ПДАФКіС, кандидатом наук з фізичного виховання і спорту, доцентом Мітовою О.О., вчителем зі спорту ДВУФК Онищенко В.М.

У методичних рекомендаціях представлено теоретичні дані щодо сучасних тенденцій розвитку міні-баскетболу в світі. Методичні рекомендації допоможуть студентам більш якісно опанувати дисципліни «Теорія та методика обраного виду спорту (баскетбол)» та «Теорія та методика спортивних ігор» згідно з навчальним планом спеціальностей «Фізична культура і спорт» 017 «Середня освіта» 014.

Рекомендовано для самостійної роботи здобувачів I-IV курсів закладів вищої освіти фізкультурного профілю спеціальностей «Фізична культура і спорт» 017 та «Середня освіта» 014

Рецензент: декан факультету фізичного виховання ПДАФКіС
к.фіз.вих., доцент Соловей О.М.

Розглянуто
на засіданні кафедри
спортивних ігор ПДАФКіС
Протокол № 14
від 04 червня 2018 р.

Затверджено
Науково-методичною радою
ПДАФКіС
Протокол №5
від 04 червня 2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Сучасні тенденції розвитку міні-баскетболу в світі	6
2. Характеристика етапу початкової підготовки у командних спортивних іграх	13
3. Проблеми етапу початкової підготовки в зв'язку з тенденцією до ранньої спеціалізації у спортивних іграх	20
4. Специфічні здібності, які необхідно розвивати у дітей на тренуваннях з міні-баскетболу	26
5. Значення мотивації на першому році занять міні-баскетболом..	30
ЗАКЛЮЧЕННЯ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37

ВСТУП

За узагальненими статистичними даними інтернет-джерел баскетбол входить до п'ятірки найпопулярніших видів спорту у світі (О.В. Борисова, Р.О. Сушко, 2015), а в Україні посідає провідне місце серед першої категорії пріоритетності командних ігрових олімпійських видів спорту на 2017-2020 роки (Наказ Міністерства молоді та спорту України від 14.03.2017 року № 1036).

Не дивлячись на достатню увагу з боку науковців до проблем баскетболу (М.М. Безмилов, 2010, 2016; Р.О. Сушко, 2011; Е.Ю. Дорошенко, 2013; О.О. Мітова, 2004, 2016), не вирішеною залишається низка питань щодо структури та змісту навчально-тренувального процесу на етапі початкової підготовки. Це, насамперед, пов'язано з різними думками вчених щодо вікової межі, тобто віку дітей, з якого їм слід починати займатися цим командним ігровим видом спорту (J.M. Buceta, 2000, M. Spencer, 2011; В.Г. Нікітушкін, 2009; В.М. Платонов, 2013, 2015).

З огляду на різну позицію фахівців щодо ранньої спеціалізації у командних спортивних іграх, світовий практичний досвід провідних країн США, Іспанії, Литви, Франції, Сербії (J.M. Buceta, 2000, K. Charles, 2003; M. Cremonini, 2003; A. P. Araújo, 2005; S. Hacquard, 2016; V. Stojiljkovic, 2017 та ін.) свідчить, що діти з 6-7-річного віку починають успішно опановувати ази баскетболу, з 8-річного віку – регулярно тренуватися в секціях і виступати на змаганнях. Головною відмінністю в цих країнах є організаційні та методичні умови проведення навчально-тренувального процесу початківців.

Аналіз практики роботи вітчизняних ДЮСШ свідчить, що більшість тренерів, які працюють з початківцями, не мають достатнього досвіду роботи, й, нерідко, ще не спроможні правильно спланувати та провести навчально-тренувальний процес, зацікавити дітей грою тощо. У більшості випадків це призводить до низької ефективності тренувань, зниження інтересу у дітей та припинення занять уже на першому році навчання (О.О.

Мітова, 2015, 2016).

Не менш важливою проблемою є те, що програми та навчальні плани, які діють у системі українського спорту, будувалися на засадах принципів, сформованих ще в 1950-ті роки та практично не відображають масив знань і практичний досвід, який накопичено у сфері раціональної побудови багаторічної підготовки, орієнтованої на повне розкриття індивідуальних можливостей кожного спортсмена в оптимальній віковій зоні (О.А. Шинкарук, 2009, 2015; І.Г. Максименко, 2010).

У вітчизняному Положенні про дитячо-юнацьку спортивну школу (2015) вказано, що мінімальний вік початку занять баскетболом у ДЮСШ – 8-9 років. Крім того, вітчизняна навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, за якою рекомендовано здійснювати набір дітей до груп початкової підготовки з баскетболу (1999 рік видання), не відповідає сучасним тенденціям розвитку баскетболу, значно відрізняється від методичних підходів, що використовуються у провідних країнах світу за такими ознаками, як вік початку занять, послідовність вивчення технічних прийомів, методика проведення тренувань, і є недостатньо ефективною та потребує подальшого удосконалення.

Світова практика засвідчує (М. Spencer, 2011; М. Zollner, 2016; S. Nasquard, 2016; V. Stojiljkovic, 2017), що провідним видом баскетболу, створеним спеціально для дітей з 6-річного віку, є гра у міні-баскетбол, яка заснована ще в 1948 році. Значну увагу закордонні науковці (Л. Костікова, 2002; В. Лєпшошкін, 2011; Н. Сортел, 2002; П. Баррел, П. Патрик, 2008; J.M. Vuceta, 2000, М. Spencer, 2011 та ін.) присвятили розвитку міні-баскетболу на міжнародному рівні.

Дані методичні рекомендації розроблено з метою підвищення якості знань здобувачів закладів вищої освіти щодо сучасних світових тенденцій розвитку міні-баскетболу.

1. Сучасні тенденції розвитку міні-баскетболу в світі

У «великого баскетболу» є молодші брати – «мікро-баскетбол» і «міні-баскетбол» – видозмінені варіанти ігри, пристосовані для вирішення різноманітних завдань фізичного і розумового розвитку виховання рис вдачі, особи дитини [53, 84].

Мікро-баскетбол – гра для 3-6-літніх дітей, а міні-баскетбол призначений для дітей 6-12 річного віку. Умови і правила мікро- і міні-баскетболу відповідають особливостям фізичного розвитку дітей дошкільного віку і молодших школярів. Для цього використовуються полегшені м'ячі, знижена висота кошика, скорочені час гри і розміри майданчика, що дозволяє залучити дітей до заняття цікавою й доступною спортивною грою. Вона сприяє різнобічному розвитку дитячого організму. Біг, стрибки, передачі, кидки у високу ціль-кільце активізує зростання дитини, формують правильну осанку, розвивають силу м'язів, спритність і швидкість. Під впливом навантаження збільшується життєва ємність легенів і окружність грудей, удосконалюється діяльність серцево-судинної системи [11, 65].

Ідея залучення дітей до занять міні-баскетболом належить американському вчителю Джей Арчеру. У 1948 р. він вперше застосувавши полегшені м'ячі та знизивши висоту кільця, скоригував правила гри в баскетбол спеціально для дітей. Тільки в 1967 році за ініціативи лідерів світового баскетболу - іспанця Анселмо Лопеса, англійця Вільяма Джонса і француза Роберта Бюснеля міні-баскетбол отримав офіційне міжнародне визнання. Через рік у ФІБА був утворений Міжнародний комітет з міні-баскетболу.

З 1991 року Міжнародний комітет з міні-баскетболу, згодом перейменований ФІБА Міні-баскетбол, почав регулярно проводити міжнародні фестивалі під назвою «Jamboree» [114].

Вперше був проведений чемпіонат світу з міні-баскетболу в США в 1967 році, в якому взяло участь 10 команд.

«Малий» баскетбол, або, як його зараз називають, міні-баскетбол - це спрощена копія звичайного баскетболу, пристосована для дітей молодшого шкільного віку, а саме 6-12 років. У матчі з міні-баскетболу беруть участь 2 команди по десять гравців. Від кожної команди грають п'ять чоловік, а решта перебувають у запасі. Обидві команди прагнуть закинути якомога більше м'ячів у кошик суперника і пропустити якомога менше в свій, дотримуючись при цьому правил гри [99].

Широкого розвитку міні-баскетбол набув у Великій Британії. Одним з ключових почесних працівників міні-баскетболу Англії є Мартін Спенсер, який 29 років добровільно навчав вчителів і тренерів з міні-баскетболу і проводив навчальні семінари для Африки і Федерації Перської затоки.

Ансельмо Лопез, президент – засновник міні-баскетболу ФІБА, бачив потенціал міні-баскетболу, як ідеальної гри, не лише, щоб представити дітям баскетбол, але й, щоб забезпечити їх залучанням до спорту [50].

Раціоналізація організації баскетболу призвела до впровадження такої окремої ланки ФІБА, як Міні-баскетбол, як окремої юридичної особи. Позитивний результат інтеграції зміг надати можливість:

- 1) заохочувати перехід міні-баскетболістів до старших вікових груп;
- 2) виділити й розробити відмінності у тренувальному процесі та його методичному забезпеченні;
- 3) підкреслити переваги підходу до спортивних тренувань, розроблених спеціально для дітей [114].

За 39 років роботи ФІБА з міні-баскетболу спостерігається його розвиток у всіх областях світу, від малих острівних держав до найбільших країн. Без сумніву, титул «Міні-баскетбол» визнано кожною федерацією, хоча його зміст до сих пір інтерпретується по-різному. Для деяких це дорослий баскетбол в мініатюрі.

Національні федерації відображають різноманітність стадій розвитку. Часто розвиток висвітлює відмінності у фінансовій підтримці та наявності відповідних об'єктів. Метою було – надання ресурсів, для задоволення потреб кожної дитини, хто хоче грати. Поряд з наданням відповідних технічних засобів та обладнанням є впровадження програми підготовки для тренерів і викладачів. Деякі федерації, удосконалюють зміст цих програм для забезпечення ними тренерів, вчителів, молодих працівників і батьків, що працюють з дітьми, після наданої програми у секціях, в яких підкреслюється здоров'я і безпека дитини. Інші федерації мають навчальні програми, які все ще у стані зародження або на жаль, в деяких випадках, їх зовсім не існує.

Хоча всі тренери і викладачі мають свій власний стиль, все одно в програмі є загальні елементи для успішного навчання. Найдосвідченіші експерти сприяли розвитку різних публікацій навчальних курсів з міні-баскетболу.

Програма навчання вимагає теоретичного та практичного знання в рамках дисциплін: методології, психології, освіти, біології та спеціалізованої спортивної підготовки [114, 116].

Фахівці провідних баскетбольних країн Європи та світу на практиці довели ефективність гри у міні-баскетбол для подальшого вдосконалення спортивної майстерності спортсменів у класичному баскетболі [109, 111]. Однак аналіз літературних джерел та мережі Інтернет свідчить, що представники різних країн мали свої організаційні та методичні відмінності у навчально-тренувальному процесі початківців міні-баскетболістів [109, 111, 112, 113, 114].

В Іспанії – країні, що останні десятиріччя є лідером на європейській та світовій аренах класичного баскетболу, у різних вікових категоріях баскетболістів, міні-баскетбол набув широкої популярності та вже понад 20-ти років є потужним засобом виховання майбутнього високотехнічного різнобічно підготовленого резерву. Найяскравішим тренером з досвідом підготовки найкращих іспанських гравців є доктор психології Complutance

Університету в Мадриді Jose Maria Buceta, який окрім засобів фізичної та технічної підготовки у навчально-тренувальному процесі, багато уваги акцентує на розвитку психічних якостей та вихованні морально-вольових якостей у дітей з самого початку занять міні-баскетболом. Крім того, J.M. Buceta [109] вважає, що робити акцент на техніку у 6-7 річному віці, не є основним завданням. Важливіше, щоб гравці засвоїли ази гри й приступали до опанування ними. Дуже важливим є те, щоб у дітей виникало почуття задоволення від виконаних завдань в ході гри. Також фахівець наголошує на тому, що тренери повинні розвивати у гравців ініціативу щодо застосування основ баскетболу, навіть якщо вони припускаються помилок. Іспанський тренер пропонує ідею, що тренери повинні так працювати, щоб діти щодня отримували задоволення та розвивали особисту ініціативу на тренуваннях, що є важливими аспектами міні-баскетболу.

Так, в Італії, M. Mondoni [109], який є провідним фахівцем з міні-баскетболу у Європі, рекомендує розпочинати заняття міні-баскетболом з 6 років й надає перевагу в першу чергу – всебічному фізичному розвитку дітей, а саме: модель розвитку тіла, навчання диханню, орієнтації тіла у просторі, рівновазі, загальній мобільності, просторово-часовому сприйняттю, а також застосуванню вправ на розвиток основних елементів міні-баскетболу (ведення, кидки, ведення і кидки, передачі). Фахівець рекомендує у віці 6-7 років грати тілом, застосовуючи у тренувальному процесі маленькі предмети й велике обладнання, розвивати сенсорно-чуттєві здібності, рухливі та статичні характеристики, рухові здібності. Він наголошує на тому, що чим більше буде запропоновано жестів та рухів, тим краще будуть розвиватись рухливі здібності дітей 6-7 років. Вправи та ігри повинні пропонуватись в загальній формі, використовуючи такий мотив «Давайте подивимось, хто зможе?». В цьому віці необхідно уникати аналітичного навчання основам баскетболу, пропонуючи натомість дії або рухові приклади в ігровій формі (біг, стрибки, кидки та ловля м'яча та ін.).

В США – країні, яка є батьківщиною та законодавцем баскетболу в світі й безперечним лідером на світових змаганнях, міні-баскетбол також впродовж багатьох років впроваджено в середні загальноосвітні заклади та спортивні секції. У свою чергу, американські вчені Б. Пайє та П. Пайє [72] наголошують на тому, що з самого початку навчання необхідно використовувати вправи початкового рівня, під якими маються на увазі прості передачі двома та однією руками на місці, ведення без супротивника, кидки двома руками тощо, потім переходити на середній рівень складності вправ й так далі. Автори акцентують увагу на приділенні особливого місця правильності виконання технічного прийому з самого початку, тому що, якщо дитина засвоїть вправу невірно, то це не дозволить їй максимально реалізувати свій потенціал у подальшій тренувальній та змагальній діяльності.

Американський спеціаліст Н. Сортел [100] за роки своєї кар'єри тренера, наполягав на тому, щоб на початковому етапі підготовки тренувальний процес був активним. Для дітей краще всього знаходитися в русі, а не стояти на місці. Якщо, наприклад, одна дитина виконує якусь вправу, а інші просто стоять та дивляться, в цьому випадку діти просто втрачають інтерес до занять та знижується ефективність виконання запланованого матеріалу. Ведення, кидки, передачі - більш ніж достатньо для маленького гравця. Він пропонує розглядати тренування, не як тренування в широкому понятті цього слова, а як гру. Замість вправ найкраще вигадувати ігри з кидками та веденням м'яча, в яких могли б брати участь усі діти, що присутні на тренуванні. Н. Сортел рекомендує тренерам заохочувати дитину, коли вона робить успіхи. Дати їй насолодитися перемогою, навіть якщо дитина не робить успіхів, вигадайте їх, похваліть її.

Також особливого розвитку міні-баскетбол набув у Росії. На самому початку розвитку міні-баскетболу в Росії, там лише зрідка проводились змагання, що віддалено нагадували гру міні-баскетбол. У 50-і роки вирішувалося питання ранньої спортивної спеціалізації дітей і підлітків, й

при навчанні дітей баскетболу використовувалася волейбольні м'ячі, рухливі щити і кошики, що опускаються, на стовпах. У сучасній Росії міні-баскетбол також дуже популярний. Щорічно з 1973 року проводяться змагання для різних вікових груп, починаючи з 6-7 річного віку. Однак, для самих маленьких (6-7 річних дітей) проводяться спеціально організовані свята, на яких немає переможених, тобто всі діти-учасники нагороджуються, як переможці. Такий підхід формує у дитини відчуття переможця, що дуже важливо для впевненості у своїх силах на подальших етапах багаторічної підготовки. У 2016 році проходив вже 43 Всеросійський фестиваль з міні-баскетболу [38].

В 1993-м з ініціативи клубу «Міні-баскет» в підмосковних Люберцях був проведений перший Кубок Росії з міні-баскетболу. Ідея новоствореного турніру полягала в тому, що в кінці кожного року можна б було зібрати за підсумками сезону всі провідні міні-баскетбольні колективи країни та визначити найкращих. Самі ж змагання розглядалися як первинна селекція в збірну команду Росії при переході з однієї вікової групи в іншу. Крім Кубка Росії з міні-баскетболу клуб «Мінібаскет» щорічно проводить фестивалі, першості Росії, міжнародні турніри, першості з вуличного міні-баскетболу.

У 2002 році при реорганізації структури ФІБА комітет з міні-баскетболу, в якому впродовж багатьох років активно працювали представники Росії Б.М. Іванов і С.Ю. Федоренков, був реорганізований і увійшов до складу однієї з численних комісій [50, 51, 82, 104].

Провідні тренери та фахівці у російському баскетболі, такі як: А.Я. Гомельський [18], В.А. Губа, С.Г. Фомін, С.В. Чернов [19], виділяли безліч факторів, що знижують ефективність навчально-тренувального процесу у Російській Федерації. По-перше, застарілі технології підготовки дитячих команд. Розрив між рівнем майстерності гравців в професійному російському клубі і підготовленістю молодого резерву в ДЮСШ дуже великий і не відповідає світовому рівню. По-друге, слабка матеріальна база спортивних установ: брак тренувальних майданчиків, відсутність тренажерів,

якісного інвентарю та відповідного медичного забезпечення. Фахівці вбачають вирішення проблеми, що склалася, у впровадженні інноваційних засобів і методів у процес підготовки баскетболістів.

У прибалтійських країнах Литві та Латвії з 50-их років ХХ століття вже проводились офіційні змагання з міні-баскетболу. З метою популяризації міні-баскетболу стали видаватися піонерські і молодіжні газети, радіо і телепередачі, створюватися спеціальні учбові групи, секції в школах і літніх таборах, був організований випуск спеціального інвентаря. Литовські фахівці єдинні в думці, що заняття в групах міні-баскетболу на першому етапі багаторічної підготовки баскетболістів вирішує завдання усебічної фізичної підготовки, вивчення основ техніки і тактики гри, підготовки до змагань.

У Білорусії Т. Сокольською [50], однією з перших в світі, було розроблено та запропоновано детальну програму навчання дітей гри у баскетбол з 5-річного віку.

Аналіз світових тенденцій розвитку міні-баскетболу на основі науково-методичної літератури засвідчив, що ця гра для дітей вже з 50-х років ХХ -го століття культивується у таких країнах світу, як: США, Іспанія, Великобританія, Литва, Італія, Росія та ін. Фахівці вище зазначених країн на практичному досвіді довели ефективність міні-баскетболу та безперечну значущість її впровадження на етапі початкової підготовки баскетбольного резерву. Виявлено, що в Україні питання популяризації міні-баскетболу та методичного забезпечення навчально-тренувального процесу ще не має достатнього наукового обґрунтування у науково-методичній літературі.

Аналіз підходів до навчання міні-баскетболу дітей на першому році навчання в різних країнах світу свідчить, що багато вчених акцентують увагу на тому, що треба більше застосовувати засоби та методи для всебічного фізичного розвитку, ознайомити дітей з виконанням технічних баскетбольних елементів, але не треба перевантажувати дітей і суворо вимагати від них правильного виконання, це не є основним завданням даного етапу підготовки. Фізичні кондиції дітей ще недостатньо розвинені для того,

щоб виконувати правильно будь-яку вправу з арсеналу баскетбольних технічних елементів. Практичний досвід провідних баскетбольних країн необхідно враховувати при плануванні змісту навчально-тренувального процесу.

2. Характеристика етапу початкової підготовки у командних спортивних іграх

На початковому етапі підготовка юних спортсменів характеризується різноманітністю засобів і методів, широким застосуванням матеріалу різних видів спорту і рухливих ігор, використанням ігрового методу. Основними завданнями даного етапу є зміцнення здоров'я дітей, різнобічна фізична підготовка, усунення недоліків в рівні фізичного розвитку, навчання техніки обраного виду спорту та техніки різних допоміжних і спеціально-підготовчих вправ. Тренер орієнтує спортсмена на освоєння різноманітних підготовчих вправ для створення різнобічної технічної бази, не планує великих фізичних і психічних навантажень, уникає монотонної роботи [5, 76, 80, 107].

Підготовка юних спортсменів вирізняється широким застосуванням різноманітних засобів і методів тренування, а також вправ з різних видів спорту (легкої атлетики, плавання, рухливих і спортивних ігор тощо); використовується ігровий метод. В.Г. Нікітушкін [67] вважає, що етапі початкової підготовки не треба планувати заняття зі значними фізичними та психологічними навантаженнями, що припускають застосування одноманітного, монотонного навчального матеріалу.

Під час технічного удосконалення потрібно орієнтуватися на використання значної кількості різноманітних підготовчих вправ. Треба стабілізувати техніку рухів і намагатися формування стійкої рухової навички. У цей час у юного спортсмена закладається різнобічна технічна база – такий підхід є підґрунтям для наступного технічного удосконалення. Це положення також поширюється на наступні два етапи багаторічної підготовки.

В.М. Костюкевич стверджує, що на етапі початкового навчання можна залучати юних спортсменів до змагань із загальної фізичної підготовки, допоміжних видів спорту за спрощеними правилами (на малих майданчиках) та до виконання контрольних вправ для цієї вікової групи.

Високий організаційний та методичний рівень спортивної підготовки з дітьми та підлітками в значній мірі визначає в подальшому успіх тієї чи іншої країни на міжнародній спортивній арені [6, 49, 68, 77, 101].

В останні роки увагу фахівців все в більшій мірі зосереджено не тільки на розробці технологій тренування найсильніших спортсменів, а й на подальшому вдосконаленні системи підготовки спортивного резерву, що забезпечує поповнення складів національних збірних команд [46, 77]. У теорії спорту накопичено величезну кількість наукових даних [14, 64, 74, 101, 105], які дозволяють здійснювати спортивну підготовку дітей і підлітків з урахуванням особливостей розвитку зростаючого організму. Ці дані охоплюють не тільки організм в цілому, а й розвиток окремих його систем, які, так чи інакше, відчувають на собі вплив фізичних навантажень.

Водночас, рання спортивна спеціалізація і супутні їй напружені тренування і активна змагальна діяльність є вкрай небезпечними, такими, що порушують об'єктивні закономірності багаторічного вдосконалення, організм дитини може передчасно втратити фізичні ресурси і лишити дитину можливості досягти дійсно високих результатів в оптимальній для конкретного виду спорту віковій зоні [73].

Високі фізичні та психоемоційні навантаження на фоні процесів росту і формування органів і систем, висувають підвищені вимоги до організму юних спортсменів і, за певних обставин, можуть привести до виникнення ряду порушень у фізичному розвитку та стані здоров'я [31, 32].

Наведені Ю.В. Орловською [70] фактичні дані свідчать про те, що понад 70% юних спортсменів до 16-17 років мають різні порушення в стані здоров'я, частина яких є основною причиною передчасного припинення занять спортом [30].

Спортсмени дитячого віку все частіше потрапляють до уваги спортивних психологів і психіатрів. Відзначається, що історично психіатри не займалися особливостями розвитку, властивими для дітей-спортсменів. Основним предметом вивчення завжди служили фізичні та моторні аспекти розвитку. Але, найчастіше, саме такі речі, як не включення в команду і зниження самооцінки, мають вирішальний вплив на подальшу долю в спорті. Останнім часом у багатьох фахівців викликає занепокоєння поява негативного явища, пов'язаного з необґрунтовано раннім вибором «вузкої» спортивної спеціалізації. Все частіше в спорт вищих досягнень тренери стали залучати малих дітей. Спортивні фахівці визнають пагубний вплив такого раннього залучення з етичної, фізіологічної та виховної точок зору [94].

Етап початкової підготовки – один з найбільш важливих, оскільки саме на цьому етапі закладається основа подальшого оволодіння майстерністю в баскетболі і проводиться відбір для подальших занять спортом. Однак тут є небезпека перевантаження ще незміцнілого дитячого організму, так як у дітей цього віку існує відставання у розвитку окремих вегетативних функцій організму.

Уже на етапі початкової підготовки поряд із застосуванням різних видів спорту, рухливих і спортивних ігор слід включати в програму занять комплекси спеціально-підготовчих вправ, близьких за структурою до обраного виду спорту. Причому вплив цих вправ повинен бути направлений на подальший розвиток фізичних якостей, що мають важливе значення для баскетболу [115].

На початковому етапі спортивних занять доцільно висувати на перший план завдання досягнення різнобічної фізичної підготовленості й цілеспрямовано розвивати фізичні якості, застосовуючи спеціальні комплекси вправ та ігри (у вигляді тренувальних завдань) з урахуванням підготовки спортсмена. Тим самим досягається єдність загальної та спеціальної підготовки.

Етап початкової підготовки є своєрідним підготовчим періодом в загальному ланцюзі багаторічної підготовки спортсмена. Основна мета тренування: твердження у виборі спортивної спеціалізації та опанування основами техніки.

Основні завдання: зміцнення здоров'я та всебічний фізичний розвиток дітей; поступовий перехід до цілеспрямованої підготовки в обраному виді спорту; навчання техніки баскетболу; підвищення рівня фізичної підготовленості на основі проведення різнобічної підготовки; відбір перспективних спортсменів для подальших занять баскетболом; прищеплення стійкого інтересу до занять баскетболом [80].

Фактори, що обмежують навантаження: недостатня адаптація до фізичних навантажень; вікові особливості фізичного розвитку; недостатній загальний обсяг рухових умінь та навичок.

Основні засоби етапу початкової підготовки: рухливі ігри та ігрові вправи; загально-розвиваючі вправи; елементи акробатики і самостраховки (перекиди, кульбіти, перевороти і ін.); всілякі стрибки і стрибкові вправи; метання (легкоатлетичних снарядів, набивних, тенісних м'ячів і ін.); швидкісно-силові вправи (окремі і у вигляді комплексів); гімнастичні вправи для силової та швидкісно-силової підготовки; школа техніки баскетболу; комплекси вправ для індивідуальних тренувань (завдання додому).

Рухові навички у юних спортсменів повинні формуватися паралельно з розвитком фізичних якостей, необхідних для досягнення успіху в обраному виді спорту. З самого початку занять їм необхідно оволодівати основами техніки цілісної вправи, а не окремих його частин. Навчання основам техніки доцільно проводити в полегшених умовах [38, 59, 66, 105].

У перший рік навчання одним із завдань занять є опанування основами техніки обраного виду спорту. При цьому процес навчання повинен проходити концентровано, без великих пауз, тобто перерва між заняттями не повинна перевищувати трьох днів. Навчання кожному технічному елементу

або комплексу дій потрібно проводити протягом 15-25 занять (30-35 хв. у кожному).

Ефективність навчання вправ знаходиться в прямій залежності від рівня розвитку фізичних якостей дітей та підлітків. Застосування на початковому етапі занять спортом в значному обсязі вправ швидкісно-силового характеру, спрямованих на розвиток швидкості і сили, сприяє більш успішному формуванню і вдосконаленню рухових навичок. Ігрова форма виконання вправ відповідає віковим особливостям дітей і дозволяє успішно здійснювати початкову спортивну підготовку юних спортсменів [15, 21, 36, 104].

Контроль на етапі початкової підготовки використовується для оцінки ступеня досягнення мети та вирішення поставлених завдань [56]. Він повинен бути комплексним, проводитися регулярно і своєчасно, ґрунтуватися на об'єктивних і кількісних критеріях. Контроль ефективності технічної підготовки здійснюється, як правило, тренером з оцінки виконання обов'язкової програми, при здачі екзаменаційних заліків на проміжних етапах навчання [17, 35, 52, 69].

Оцінка ефективності фізичної підготовки проводиться за допомогою спеціальних контрольних нормативів по роках навчання, які представлені тестами, котрі характеризують рівень розвитку фізичних якостей [40, 55, 95, 96].

Як відомо, одним з реальних шляхів досягнення високих спортивних показників, перш за все, вважалася рання спеціалізація, тобто спроба з перших кроків визначити спеціалізацію спортсмена і організувати відповідну підготовку [8, 44]. В окремих випадках така спеціалізація давала позитивні результати. Однак вона приводила іноді до того, що юні спортсмени досягали високих показників при слабкому загальному фізичному розвитку, а потім, як правило, початкове швидке підвищення спортивно-технічних результатів змінювалося гальмуванням результатів. Це змусило тренерів, лікарів, фізіологів і вчених переглянути своє ставлення до ранньої вузької

спеціалізації і віддати перевагу різній різнобічній підготовці юних спортсменів [22, 45].

Наприклад Г.О. Гайворонська [16] стверджує, що підготовка юних баскетболістів на етапі початкової спеціалізації буде більш ефективною, якщо:

- використовувати засоби класичної аеробіки (базові кроки, їх варіації і комбінації) у комплексній взаємодії із засобами технічної підготовки баскетболістів (стійка гравця, поворот, переміщення в захисній стійці, імітація кидка з м'ячем і без м'яча і т.д.);
- визначити оптимальний набір тренувальних засобів, необхідних для підвищення рівня фізичної та технічної підготовленості;
- здійснити інтегрування засобів прикладної аеробіки та арсеналу технічних елементів баскетболу та їх виконання методом суворо регламентованої вправи.

Розглядаючи процес підготовки юних баскетболістів С.В. Іванов [29] вважає, що:

а) при розробці структури етапу початкової підготовки баскетболістів доцільно:

- проводити початкове, поточне і етапне тестування психомоторних здібностей та фізичної підготовленості й на основі результатів розробляти зміст і умови реалізації технологічного підходу до навчання юних гравців у баскетболі;
- вивчати вплив застосовуваних засобів тренування на мотиви та інтереси початківців баскетболістів, визначати відповідність (адекватність) програм тренувальної діяльності цілям учнів та успішності їх навчально-змагальної стратегії;
- розробляти умови підвищення ефективності початкового етапу технічної підготовки юних баскетболістів за рахунок застосування нетрадиційних схем навчання і способів організації навчально-тренувального процесу.

б) при плануванні річного циклу занять слід розробити систему основних навчальних завдань для повноцінного формування технічних прийомів гри в баскетбол. Конкретними орієнтирами для цього є:

- змістовні та процесуальні характеристики основних прийомів техніки гри;
- характер та ступінь напруженості навчально-спортивної діяльності юних баскетболістів;
- організаційне та методичне забезпечення тренувального процесу, включаючи інноваційну діяльність;

в) при розробці структури та змісту навчально-тренувальних занять, з метою ефективного вирішення завдань початкового етапу підготовки доцільно:

- забезпечувати послідовність і систематичність навчання основних прийомів техніки гри за рахунок спільності структурних компонентів і етапів навчання – матеріального, за допомогою гучної мови, в розумовій формі;
- включати засоби оперативного контролю за ступенем засвоєння навчального матеріалу, додаткових і домашніх завдань [29].

Інші фахівці вказують на необхідність вже на першому році занять домагатися чіткого виконання окремих елементів техніки, дотримання правильної форми рухів [10, 28, 33], окремі вчені пов'язують ефективність початкової підготовки виключно з кількістю придбаних рухових умінь і навичок, з розвитком фізичних здібностей [1], деякі фахівці акцентують увагу на тому, що особливістю планування окремих занять на першому етапі багаторічної підготовки є їх комплексність, яка більшою мірою відповідає психічним і функціональним особливостям дітей [3, 15, 21, 90].

Таким чином, наявність практичної потреби в більш досконалих технологіях підготовки спортивного резерву в ігрових видах спорту змушує шукати нові шляхи модернізації тренування баскетболістів на різних етапах

навчально-тренувального процесу й особливо на першому етапі початкової підготовки.

3. Проблеми етапу початкової підготовки в зв'язку з тенденцією до ранньої спеціалізації у спортивних іграх

Аналіз літературних джерел свідчить, що сучасні спортивні ігри характеризуються загальними тенденціями розвитку, а саме:

- інтенсифікацією динаміки гри та тренувальних навантажень, викликаних необхідністю збільшення кількості ігрових дій в одиницю часу, а в зв'язку з цим, і відповідного формування спеціальних кондицій;
- інтелектуалізацією – значним підвищенням визначної ролі розумових здібностей, швидкості й точності оперативного мислення, здатності гравців розуміти хід гри та передбачати (прогнозувати) її подальший розвиток;
- невинним зростанням виконавчої майстерності, що проявляється яскравіше за все у підвищенні ефективності змагальної діяльності;
- універсалізацією – поєднанням підвищення специфічної ігрової майстерності з розширенням діапазону ігрової діяльності;
- скачко подібністю розвитку, який визначається таким положенням діалектики розвитку, як «боротьба протилежностей» та законом «переходу від кількості до якості», при чому чинниками, що впливають на рівень розвитку ігор, є рівень атлетичної підготовленості й техніко-тактичної майстерності, зміни у правилах ігор, динамічне протиборство нападу та захисту, як провідних складових гри;
- зростанням популярності на Олімпійських, Паралімпійських, Дефлімпійських іграх та Всесвітніх іграх ветеранів.
- ранньою спеціалізацією – зменшенням віку початку занять

спортивними іграми з 9-11 до 6-7 років [57].

Враховуючи вищенаведене, вивчення особливостей ранньої спеціалізації у спортивних іграх з метою планування більш раціональних структури та змісту навчально-тренувального процесу дітей на першому році навчання є актуальним науковим напрямком досліджень сьогодення.

В останні роки увага фахівців все в більшій мірі зосереджується не тільки на розробці технологій тренування найсильніших спортсменів, а й на подальшому вдосконаленні системи підготовки спортивних резервів, що розширює діапазон відбору та забезпечує більш якісне поповнення складів національних збірних.

У теорії спорту накопичено величезну кількість наукових даних, які дозволяють здійснювати спортивну підготовку дітей і підлітків з урахуванням особливостей розвитку зростаючого організму. Ці дані охоплюють не тільки організм в цілому, а й розвиток окремих його систем, які, так чи інакше, відчувають на собі вплив фізичних навантажень [30, 39, 41].

Багато закордонних вчених з країн-лідерів у спортивних іграх, такі як: J.M. Buceta (Іспанія), A. Avakumovic (Сербія), M. Mondoni (Італія) [109], M. Spencer (Англія) [116] вважають успішним вік 6-7 років для початку занять. Це ідеальний спосіб залучення дітей до баскетболу, волейболу та футболу.

Водночас, рання спортивна спеціалізація і супутні їй напружені тренування й активна змагальна діяльність є вкрай небезпечними, такими, що порушують об'єктивні закономірності багаторічного вдосконалення, передчасного зношення організму юного спортсмена. Й такий підхід нерідко лишає спортсменів можливості досягти дійсно високих результатів в оптимальній для конкретного виду спорту вікової зоні [30].

В спортивній практиці фахівці в сфері спорту по різному трактують етап ранньої спеціалізації. Деякі з них [45, 98] вважають, що етап рання спортивна спеціалізація негативно впливає на гармонійний фізичний

розвиток дитини. Останнім часом у багатьох фахівців стало викликати занепокоєння поява негативного явища, пов'язаного з необґрунтовано раннім вибором «вузької» спортивної спеціалізації.

Практика світового баскетболу свідчить, що ключ до спортивних успіхів слід шукати в ранній спортивній спеціалізації. І в цьому відношенні міні-баскетбол представляє необмежені можливості. Наприклад, в США займаються баскетболом близько 20 мільйонів гравців. А в таких країнах, як Бразилія, Італія, Франція займаються тільки в секціях міні-баскетболу по 10 тисяч команд дітей від 6 до 12 років.

В Італії, Англії, Іспанії є секції міні-баскетболу, куди приводять дітей в 6-7 років. Перші 3 роки тренери дають різні ігри та естафети з м'ячем. Зовсім прості завдання, щоб діти звикли до м'яча. Еттор Мессіна вважає, що зовсім маленьких дітей вже можна знайомити з м'ячем. Показувати, як з ним можна управлятися: котити його, кидати, ловити, бігти з м'ячем в руках. Це ідеальний спосіб залучення до баскетболу. Мається на увазі не основні баскетбольні навички, як основний елемент тренування, а підвідні та спрощенні вправи у вигляді переміщень, передач, катань м'яча, влучання у ціль та інше. А вже з 8-9 років вже можна більше часу приділяти техніці: веденню, ловлі м'яча, рівновазі, потроху додавати рухи з м'ячем. Але обов'язково залишати достатньо часу, щоб діти просто грали, додаючи деякі правила [108].

Розгляд та аналіз навчальних програм з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів країн СНД та України щодо етапу, на якому розпочинають вивчати баскетбол та послідовність вивчення технічних прийомів показав, що у країнах СНД вже з першого класу вводять баскетбол в програму загальноосвітніх навчальних закладів, в Україні баскетбол як засіб фізичного виховання в школі розпочинають вивчати з 5 класу, а набір в дитячі спортивні школи програмою з 9, а згідно з сучасною тенденцією до ранньої спеціалізації – з 7 років. Це призводить до порушення зв'язку «школа – ДЮСШ» [19, 83, 86].

Крім того, рання спеціалізація у баскетболі також вимагає врахування фізичних, функціональних можливостей дітей та стан їх фізичного розвитку, в зв'язку з тим, що спортивні експерти визнають пагубний вплив раннього залучення з етичної, фізіологічної та виховної точок зору. Наприклад, американський вчений – доктор ДіФіорі високо оцінює переваги спорту в цілому, але він попереджає, що зовнішній тиск на дитину, що змушує її тренуватися і змагатися в одному виді спорту в ранньому віці, може принести більше шкоди, ніж користі. Соціальна ізоляція, відсутність незалежності, образливе ставлення, емоційне вигорання і травми є можливими негативними наслідками. Фахівці зазначають, що в певних видах спорту передчасна спеціалізація може супроводжуватися надмірними фізичними навантаженнями на організм юного спортсмена [24, 98].

У той же час, як відзначають спеціалісти, крім надмірних фізичних навантажень на організм юного спортсмена негативно впливає передчасна спеціалізація до обраного виду спорту [30, 60, 80]. Виявлено [26], що неправильно побудований навчально-тренувальний процес провокують травми та не дозволяють гармонійно розвиватися дитині. Виявлено, що найбільш різкий вплив одноманітного асиметричного навантаження на хребет та зв'язково-м'язовий апарат виражений у баскетболістів, що підтверджується дослідженнями: викривлення хребта 1-2-го ступеня виявлено у 7,6%, порушення осанки у фронтальній площині у 7,2%. Такі наслідки виникають в результаті того, що методика тренування юних спортсменів побудована без урахування анатомо-фізіологічних особливостей організму, що зростає, тобто, відбувалась рання спеціалізація в баскетболі з великим одноманітним асиметричним фізичним навантаженням на хребет та зв'язково-м'язовий апарат, що в кінцевому результаті сприяло розвитку сколіозу. Тому вкрай необхідно в навчально-тренувальний процес з дітьми впроваджувати вправи корегуючого характеру.

Останні дослідження вітчизняних вчених [60] свідчать про той факт, що в Україні склалася досить незадовільна ситуація щодо стану фізичної

підготовленості та фізичного здоров'я дітей молодшого шкільного віку. Тому заняття у спортивних секціях можливе лише за умови правильного підходу до структури та змісту навантаження як на окремому тренувальному занятті так і протягом першого року навчання.

Деякі автори, вважають, що баскетболом краще почати тренуватися з самого дитинства. Дитина росте, розвивається, а разом з цим розвивається і гравець. Через роки, він перетворюється на справжнього баскетболіста - професіонала своєї справи, якому підвладні найскладніші, видовищні «принади» баскетболу. У зв'язку з цим, віддавати дитину в секцію з баскетболу краще у віці 6-7 років [13]. Дітям у 6-7 років насправді потрібні дитячі рухливі ігри, і не більше того. В принципі, дитячі тренери над цим і працюють: на тренуваннях діти більше грають між собою, і всі вправи виконуються в ігровій формі. У рухливих іграх розвивається і швидкість, і спритність. Великі обсяги фізичних навантажень в цьому віці протипоказані. Та ж гнучкість у спортсменів розвивається протягом, як мінімум, 3-4 тренувань на килимі. Дитина в 6-7 років не готова до великих навантажень. Вона не може концентрувати увагу більше 20-25 хвилин. Увага розсіюється – виникає небезпека травми [23].

Граничний вік для того, щоб віддати дитину в баскетбол, досить високий у порівнянні з іншими видами спорту. Практика баскетболу показує, що були такі гравці, які досить пізно прийшли до секції (13-16 років), й не дивлячись на досить значні успіхи цих спортсменів, вони відрізнялися багатьма недоліками у розвитку специфічних якостей або у техніці володіння м'ячем.

Аналіз провідних країн світу свідчить, що керівництво кращих спортивних шкіл набирає дітей вже з дошкільного віку. У перший рік занять дітей вчать не грати в баскетбол (дітлахам навіть баскетбольний м'яч не дають) – з ними просто займаються різними іграми, вправами на координацію, спритність, швидкість. А вже потім з дев'яти-десяти років починаються спрощені заняття баскетболом, тобто за спрощеними

правилами, коли всі задумки гри дітям ще не пояснюють. З десяти років діти вже починають грати. А з 12 років беруть участь у змаганнях. Але граничний вік для того, щоб віддати дитину в баскетбол, досить високий в порівнянні з іншими видами спорту. Навіть 12-річну дитину цілком можуть взяти в секцію. Що стосується дівчаток, то тут і зовсім практично немає вікових меж для занять. Їх приймають у віці від 5 до 13 років [13, 75].

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про різні думки фахівців щодо ранньої спеціалізації в спорті взагалі та у спортивних іграх зокрема.

Однак аналіз практичного досвіду провідних країн світу підтверджує той факт, що потужним засобом масового залучання дітей до занять спортом з метою подальшої ефективної спортивної діяльності є міні-баскетбол, яка розрахована на дітей 6-12 років. Її розпочинати заняття міні-баскетболом бажано з 6-7 років, що відповідає першому класу у загальноосвітніх навчальних закладах. У методичних рекомендаціях виданих Міжнародним комітетом міні-баскетболу, ця гра «ставить за мету:

- залучати дітей у віці від 6 до 12 років до спорту;
- підготувати їх до фізичних навантажень; навчити дітей дисципліні, заснованій на повазі до правил гри;
- сформувати у дітей високі моральні принципи, тобто повагу до себе і своїх суперників, самовідданість почуття товариства;
- створити суддівський апарат з тих же вікових груп, що і гравці, тим самим виробляючи почуття відповідальності у дітей;
- дати дітям можливість проявляти активність відповідно до їх індивідуальних здібностей.

Серед фахівців з баскетболу немає єдиної думки щодо визначення сприятливого віку щодо початку занять. Одні рекомендують починати вивчати прийоми баскетболу вже в дошкільних навчальних закладах [2, 8, 34], інші [58, 71, 85] – з 7-9 років. Окремі фахівці [91] рекомендують починати вивчення баскетболу з 11-12, а то й 13-15 років [78, 93].

Така палітра поглядів учених позначилась і на змісті шкільних навчальних програм, які рекомендували вивчати прийоми гри в баскетбол з 5-го класу (1988р., 1993р.), а пізніше з 2-го класу (1998р., 2001р.).

Максимів Г.З. [47], яка розробила технологію концентрованого навчання гри в баскетбол для учнів 6-го класу загальноосвітніх навчальних закладів, наголошує на тому, що для підвищення ефективності вивчення прийомів з баскетболу та гри в цілому необхідна відповідна система, яка б через цілісну рухову діяльність забезпечувала мотивацію учнів; передбачала б чітке визначення завдань і змісту навчання, засобів розвитку фізичних якостей та засвоєння технічних прийомів. Автор вважає найсприятливішим віком для початку занять 11 років.

Беручи до уваги різні погляди фахівців, необхідно зазначити, що користь від занять міні-баскетболом для фізичного та психічного здоров'я можлива лише за умови правильного планування структури та змісту навчально-тренувального процесу, а також впливу багатьох факторів на різні ланки здоров'я дитини [7, 37, 106].

4. Специфічні здібності, які необхідно розвивати у дітей на тренуваннях з міні-баскетболу

Ігрова діяльність баскетболістів пов'язана зі своєчасним вибором і реалізацією техніко-тактичних прийомів, доцільних в певних ігрових ситуаціях. Специфічні особливості техніки баскетболістів є невід'ємною частиною психологічної структури їх діяльності [5, 12, 25].

Кожному ігровому амплуа, з урахуванням специфіки діяльності баскетболіста, повинен відповідати комплекс високорозвинених функцій (моторної, сенсорної, інтелектуальної сфери та ін.) [98].

Отже, в процесі занять спортивними іграми, й зокрема міні-баскетболом, необхідно розвивати такі специфічні здібності у дітей, як:

почуття м'яча, почуття часу, реакцію вибору, антиципуючу реакцію, увагу, просторову і швидкісну точність та інші [41, 42, 110, 111].

Почуття м'яча – можна трактувати як впевненість в поводженні з м'ячем. В сучасних спортивних іграх кожен гравець повинен вміти точно і своєчасно виконати передачу, спіймати м'яч або здійснити кидок без попередньої підготовки в будь-яких умовах. Все це вимагає від кожного гравця вправного володіння м'ячем. Вироблення своєрідного почуття м'яча допоможе в навчанні і дриблінгу, і передачам, і кидкам. Словом, з м'ячем треба стати на «ти». Щоб досягти успіхів у спортивних іграх гравець повинен бути добре підготовлений не тільки фізично, технічно і тактично, але і мати добре розвинене «шосте» почуття – «почуття м'яча», яке треба розвивати починаючи з 7-9 років. Саме з цього віку починається підготовка юних баскетболістів в провідних «баскетбольних» країнах. Щоб досягти висот баскетбольного мистецтва, гравці проходять багаторічний шлях підготовки. Починаючи з 7 років, але в США – з 5-6 років [92].

Почуття часу – полягає в тому, що успішна ігрова діяльність баскетболістів пов'язана з точною оцінкою тимчасових інтервалів. Основну роль в «почутті часу» грають м'язово-рухові відчуття. Баскетболістам різних амплуа необхідно володіти спеціалізованим сприйняттям тимчасових інтервалів [68].

Реакція вибору – це вид альтернативної реакції, який ґрунтується на взаємозв'язку між сигналами-подразниками і реакцією на них. Баскетболістові відповідно до специфіки його діяльності, доводиться реагувати на різну кількість альтернатив [88].

Антиципуюча реакція (реакція передбачення, установи, передбачення) характерна для ігрової діяльності центрових гравців і полягає в умінні контролювати рухи м'яча і в прагненні «перехопити» його після відскоку, діючи з попередженням [89].

Особливе значення необхідно приділяти розвитку уваги та її властивостям. У дитини дошкільного та молодшого шкільного віку

переважає мимовільна увага. А вже до кінця 7-річного віку настає період розвитку довільної уваги, коли дитина вчиться направляти його свідомо і утримувати якийсь час на певних об'єктах і предметах.

1. Розподіл і об'єм уваги також заслуговує на розвиток під час занять міні-баскетболом. Організація гри вимагає виразного і одночасно спрямованого сприйняття декількох об'єктів (партнерів, супротивників, їх розташування на майданчику, переміщення м'яча і партнерів з метою оцінки ігрової ситуації і так далі). Наявність високого показника об'єму уваги дозволяє чітко аналізувати ігрову обстановку, вирішувати складні тактичні завдання і застосовувати раціональні ігрові прийоми [88].

Зосередженість уваги характеризує її спрямованість на певний об'єкт або вид діяльності. Особливо висока міра інтенсивності зосередженої уваги спостерігається у гравців передньої лінії при реалізації кидків, яка взаємозв'язана з показником відсотка влучань.

У ігровій діяльності центрових гравців наявність цього високорозвиненого показника перемикання уваги, який грає провідну роль, бо він визначає уміння перемикати увагу із захисних дій на боротьбу за м'яч, що відскочив. Потім на організацію швидкого прориву і участь в ньому, а при позиційному нападі – перемикання уваги з розіграшу м'яча партнерами на атакуючі дії і боротьбу за м'яч, що відскочив, на щиті супротивника.

Для одночасного сприйняття більшої кількості об'єктів потрібне збільшення об'єму поля зору (об'єму простору, що дозволяє нерухомому оку сприймати об'єкти). Специфіка діяльності баскетболістів відбивається на особливостях сприйняття об'єктів у визначених напрямках.

Просторова і швидкісна точність необхідна юному спортсменові для оцінки просторового сприйняття. Для визначення наявності цієї здібності застосовується тест з подальшим аналізом графічного завдання.

При визначенні ігрової спеціалізації юних баскетболістів доцільно керуватися комплексом психологічних показників, домінуючих в їх специфічній ігровій діяльності [20, 88, 97].

Рухливі ігри повинні займати значне місце на етапі початкової підготовки, тобто це відповідає їх віковим особливостям, задачам фізичного і морального виховання [61].

Уміння своєчасно побачити гравців на майданчику та швидко оцінити ігрову ситуацію, що склалася, - одна з найважливіших якостей баскетболіста. Вона більшою мірою залежить від функціонального стану периферійного зору. Баскетбол пред'являє підвищені вимоги до периферійних клітин сітківки ока, він збільшує їх збудливість, і як наслідок, і поле зору.

Невміння орієнтуватися на майданчику, неточне виконання передач і кидків м'яча в кошик часто пов'язані з порушенням функції зорового та вестибулярного аналізаторів.

Для вдосконалення функцій зору рекомендуються хроматичні і ахроматичні таблиці, спеціальні вправи, що вимагають уміння розподіляти увагу по всьому полю зору, включаючи елементи швидкої фіксації зором рухливих і нерухомих цілей після складно координаційних рухових дій. Однією з вирішальних умов ефективності тренування систем аналізаторів є її систематичність, тому спеціальні вправи необхідно вводити як в підготовчу, так в основну частину кожного тренувального заняття [79, 88, 103].

Вище наведене свідчить про значну роль здібностей, характерних для спортивних ігор та, зокрема для міні-баскетболу. Аналіз науково-методичної літератури свідчить про наявність масиву знань щодо розвитку специфічних для міні-баскетболу здібностей, але дана інформація не узагальнена й не адаптована для дітей 6-7 років, й не зрозумілим для тренерів залишається поєднання засобів щодо розвитку загальних та специфічних якостей протягом першого року навчання, а також в окремому тренувальному занятті з міні-баскетболу.

5. Значення мотивації на першому році занять міні-баскетболом

Мотивація – сукупність різних спонукань до певної активності, які породжують, стимулюють і регулюють цю активність. Блок мотивації

утворюють: потреби, мотиви і цілі спортивної діяльності [27, 62, 63, 81, 102].

Потреба, або відчуття людиною потреби в чому-небудь, означає порушення рівноваги з навколишнім середовищем. Психологічно це завжди пов'язане з виникненням внутрішньої напруги, більш-менш вираженого дискомфорту, від якого можна позбутися, лише задовольнивши відповідну потребу. Саме тому будь-яка потреба спонукає так звану пошукову активність, спрямовану на пошук способу її задоволення.

Мотив – спонукання до певної активності, до задоволення потреби певним способом. Різні способи задоволення потреби можуть конкурувати один з одним, що знаходить відображення в боротьбі мотивів. Для спортивної діяльності характерна велика різноманітність мотивів. Це цілком зрозуміло, оскільки пов'язане з величезними фізичними і психічними напруженнями, і людина повинна знати, заради чого вона напружується [4, 87].

Мотивація, так само як і вольові якості, формуються тривалий час. Проблеми їх виховання повинні вирішуватися ще на етапі початкової спортивної підготовки. Так як в цей час характерна недостатня усвідомленість потреб, що у їх основі, нестійкість, невизначеність і взаємозамінюваність різних способів задоволення. Їх зміст і сила визначається тим, як дитина включається в новий руховий режим, в новий стиль життя, відбувається адаптація до фізичних навантажень і відносинам в спортивному колективі. По суті, всі мотиви цієї стадії спрямовані на визначення того, чи є спортивне тренування необхідною і бажаною для дитини. Результати практичного досвіду сучасних дитячих тренерів свідчать про те, що, в середньому, в перші два роки спортивних тренувань за власним бажанням («перехотілося», «перестало подобатися» і т.д.) припиняють заняття більше 40% вихованців не залежно від рівня їх підготовленості та придатності до конкретного виду спорту [44].

Основними причинами, за якими діти починають займатися спортом – це потреба в руховій активності (подобається бігати, стрибати, захотілося

грати у ігри і т.д.), бажання батьків. Однак після певного часу заняттями спортом, серед мотивів, за якими діти продовжують займатися, фактор, як потреба в руховій активності знижується [27, 43].

Внутрішня мотивація виникає також тоді, коли учень відчуває задоволення від самого процесу і умов занять, від характеру взаємин з тренером-викладачем, членами колективу.

Задоволення інтересу не призводить до його зникнення, а, навпаки інтерес може зміцнюватися, розвиватися, ставати більш глибоким і різнобічним. Інтерес, є постійним каталізатором (підсилювачем) енергії людини: він або полегшує виконання фізичних вправ, або стимулює вольове зусилля, допомагає проявляти терпіння, завзятість, наполегливість, сприяє цілеспрямованості.

Для того, щоб запобігти «відсіву» на початковій стадії спортивного тренування, тренеру важливо знати найбільш значущі для вихованців фактори, які служать мотивами їх спортивної діяльності [81].

Кожного юного спортсмена необхідно орієнтувати на доступний і відповідний для нього результат, досягнення якого повинно сприйматися ним і оцінюватися тренером, товаришами по навчальній групі, батьками як успіх, як перемога дитини над собою. Обов'язково при будь-якому результаті дітей повинно чекати схвалення, підбадьорювання з боку тренера-викладача.

На заняттях необхідно використовувати аналіз виконаної роботи і самоаналіз. Пропонуємо дітям знайти свої помилки, пояснити, чому щось не вийшло, що підопічний зробив неправильно.

Шлях до ефективного навчання, результативної діяльності людини лежить через розуміння його мотивації. Тільки знаючи, що рухає людиною, що спонукає його до діяльності, які мотиви лежать в основі його дій, можна спробувати розробити ефективну систему форм і методів управління ним. Але, головне, важливо знати зміст мотиваційної сфери конкретної спільності людей. Різні спортсмени, займаючись одним і тим же видом спорту, виконуючи однакові за складністю та інтенсивністю тренувальні

навантаження, нерідко керуються різними, часом прямо протилежними мотивами, надають різне значення своїм заняттям. У процесі спортивного вдосконалення вони змінюються, перетворюються під впливом обставин, інших спортсменів, оцінки власних дій і вчинків, а головне-цілеспрямованої виховної роботи.

На основі вивчення робіт вітчизняних і зарубіжних психологів, в яких розкриваються загальні питання мотивації та мотиваційної сфери особистості [43, 48] і питання мотивації спортивної діяльності [87], можна зробити висновок, що особистісні якості, діяльність тренера мають визначальне значення для формування у дітей стійкої мотивації до занять спортом, особливо на етапі початкової підготовки.

Особливістю дітей молодшого віку є безмежна довіра дорослим [54]. Навіть характеризуючи себе як особистість, дитина в основному лише повторює те, що про нього говорять дорослі. Все вище перераховане пред'являє дуже високі вимоги до тренера як особистості. Тренер повинен стати для дітей старшим товаришем – розумним, тактовним, справедливим. Людиною, яка вміє відчувати настрій, розумно реагувати на витівки і непослух, яка вміє запобігати конфліктам і контролювати ситуацію [7, 44].

Тренер відповідає не тільки за фізичну, технічну і тактичну підготовку юних спортсменів, а й за їх моральну поведінку, їх взаємини між собою і з вами, за їхнє ставлення до світу. Потрібно в кожній дитині бачити здібності та допомагати розвивати їх, вірити, що всі діти прагнуть бути кращими, тільки не знають і не вміють як, і завдання тренера навчити їх цьому.

Розуміння прихованих мотивів дитячої поведінки дозволяє сформулювати найважливіші педагогічні правила, якими повинен слідувати кожен, хто займається з дітьми.

Для формування стійкої мотивації до занять спортом у дітей на етапі початкової спортивної підготовки і зниження «відсіву» дітей, що займаються, тренеру необхідно:

- підвищувати емоційну насиченість навчально-тренувальних занять;

- активізувати спільне дозвілля: походи, екскурсії, бесіди, свята. Дбати про створення сприятливого мікроклімату в колективі шляхом створення атмосфери взаємної поваги, довіри, турботи, виховання толерантності;
- відповідати очікуванням дітей як особистість. Таким чином, поведінка і діяльність тренера є найважливішим чинником формування у дітей стійкої мотивації до занять спортом [44].

Заняття спортом загартовують характер, виховують такі якості як цілеспрямованість, психологічна стійкість, стресостійкість, командний дух і воля до перемоги. А ці якості особливо значущі в сучасному світі, що вимагає максимальної концентрації та самовіддачі. Психологи виявили чотири основних спонукальних мотивів до занять спортом у дітей: спілкування в колективі, ставлення до тренера, власне заняття спортом, і позатренувальна діяльність. Для дітей у будь-якому віці вкрай важливе спілкування і позитивне ставлення колективу до нього. Якщо в спортивній секції дитина швидко потоваришувати з ровесниками, знайде близьких йому за духом хлопців або дівчат, то з великою часткою ймовірності можна передбачити, що дитина надовго затримається в спортивній секції. Психологічний клімат у колективі також дуже важливий. Там, де панують поважні ставлення, підтримка, відсутні глузування над слабкими, діти досягають великих результатів. Важливим є ставлення до тренера. Для дитини тренер - це уособлення батька або матері в спортивному залі. І якщо тренер викликає глибоку повагу, його дитина із задоволенням слухається, підкоряється, то це хороший спонукальний мотив. І, навпаки, надто жорсткий тренер, не знайомий з особливостями дитячої психології, який намагається домогтися результатів будь-яким чином, може вбити в дитині бажання займатися спортом. Іноді - на все життя закряє дорогу до спортзалу. Зрозуміло, дитині повинен подобатися той вид спорту, яким він займається [62].

Потрібно підготувати дитину до того, що на змаганнях потрібно викладатися по максимуму, намагатися перемогти. І заодно підготувати до того, що програш - далеко не завжди показник нікчемності. Цю тонку грань між прагненням до перемоги та ймовірністю поразки потрібно дуже точно відчувати і готувати до неї дитину, щоб перша поразка на змаганнях не стала причиною повної відмови від подальших занять спортом. Всі заняття потрібно емоційно забарвлювати, щоб все, що пов'язано зі спортом, навіть поразки на змаганнях, супроводжувалися позитивними емоціями [63, 102].

Таким чином, формування мотивації – є невід'ємним завданням 1 року навчання на етапі початкової підготовки.

ЗАКЛЮЧЕННЯ

Аналіз сучасних тенденцій командних спортивних ігор свідчить, що однією з головних, яка стосується дитячо-юнацького спорту – є зменшення віку дітей для початку занять з 9 років до 6-7.

Вітчизняна та світова література висвітлює створення та розвиток у багатьох країнах спеціальних ігор для дітей 6-7 річного віку, таких як: міні-баскетбол, міні-теніс, міні-волейбол й наголошує на їх популярності, а також позитивному впливі на фізичний та психічний стан дітей й гармонійний фізичний розвиток.

Узагальнення і аналіз вітчизняних літературних джерел останнього десятиріччя свідчить про масовий розвиток міні-баскетболу в нашій країні й дозволяє виявити значущість та необхідність цього виду гри для дітей з 6 років, як передумови для якісної підготовки баскетбольного резерву й підвищення загального рівня популярності українського баскетболу.

В ході аналізу літературних джерел з загальної теорії спорту визначено мету та основні завдання етапу початкової підготовки у командних спортивних іграх, охарактеризовано основні методи та засоби навчання, визначено загальні та спеціальні фізичні й психічні якості, які необхідно розвивати у юних спортсменів, однак структури та змісту навчально-тренувального процесу на першому році навчання в міні-баскетболіу проаналізованій літературі не знайдено.

Встановлено, що не дивлячись на різні думки фахівців щодо ранньої спеціалізації (зменшення віку дітей для початку занять) в спорті й у командних спортивних іграх зокрема, світовий практичний досвід провідних баскетбольних країн свідчить, що діти з 6-7-річного віку починають успішно опановувати азами баскетболу, а з 8-річного віку починають регулярно тренуватися в секціях і виступати на змаганнях.

Дослідження нормативно-документальних матеріалів для ДЮСШ з баскетболу виявило відсутність навчальної програми з розподілом

навантаження на рік з міні-баскетболу для дітей 6-7 років в Україні. Також виявлено, що існує достатня кількість методичної літератури з певними рекомендаціями щодо навчання основним елементам баскетболу, але регламентація навантаження саме для дітей 6-7 років не вказується. Попри важливість цих робіт, необхідно зазначити, що основні їхні положення є загальнотеоретичним фундаментом, який необхідно використовувати у практичній роботі тренера, враховуючи специфіку виду спорту й вікові та індивідуальні особливості юних спортсменів.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить про наявність масиву знань щодо розвитку специфічних для міні-баскетболу здібностей, але дана інформація не узагальнена й не розроблена для дітей 6-7 років, й не зрозумілим для тренерів залишається поєднання засобів щодо розвитку загальних та спеціальних фізичних якостей, а також специфічних якостей протягом першого року навчання та в окремому тренувальному занятті з міні-баскетболу.

Враховуючи наукові дослідження останнього десятиріччя, приклад провідних баскетбольних країн, сучасні світові тенденції розвитку міні-баскетболу, виникає необхідність комплексного підходу до розробки структури та змісту навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років протягом першого року тренувань з урахуванням вікових особливостей; коригуючих вправ для профілактики порушень розвитку хребта та зв'язково-м'язового апарату; психолого-педагогічних принципів спрямованих на формування мотивації у дитини до занять фізичною культурою і спортом; теоретичної підготовки щодо знань про здоровий спосіб життя та успіх в житті через спорт; сенситивних періодів розвитку фізичних якостей; розвитку специфічних для міні-баскетболу якостей.

Отже, набуває актуальності наукове обґрунтування структури та змісту навчально-тренувального процесу, які би поєднували теоретичну, фізичну, технічну сторони підготовки, педагогічний контроль, формування мотивації до занять спортом протягом першого року занять міні-баскетболом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агеев Ш.К. Возможность использования некоторых восточных практик в тренировочном процессе гребцов / Ш.К. Агеев // Федерация гребного спорта России, 2013. - 43с.
2. Адаптация организма учащихся к учебной и физической нагрузкам / под ред. А.Г. Хрипковой, М.В. Антроповой. – М.: Педагогика, 1982. — 240 с.
3. Афанасьев С.Н. Методы клинических и функциональных исследований в физической культуре и спорте / С.Н. Афанасьев, О.Л. Луковская, Е.П. Мызников. — Днепропетровск, 2012. – 209 с.
4. Бабушкин Г.Д. Психология физической культуры и спорта Учебник для высших физкультурных учебных заведений / под ред. профессора Г. Д. Бабушкина, профессора В. Н. Смоленцевой. – Омск : СибГУФК, 2007. – 270 с.
5. Базілевський А. Методика контролю тактичного мислення баскетболістів / А. Базілевський, І. Глазирін // Спортивний вісник Придніпров'я // Науково – теоретичний журнал. – 2010, 2. - С. 214 - 216.
6. Бальсевич В.К. Онтокинезиология человека: монография / В.К. Бальсевич. – М.: Теорияипрактика физической культуры, 2000. – 275 с.
7. Бахмат В. И. Роль тренера в жизни спортсмена / В.И. Бахмат, Е.А. Амираниева, М.В. Шлемова, И.В. Чернышева // Международный журнал экспериментального образования. 2014. №7-2. - С. 72-73. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/rol-trenera-v-zhizni-sportsmena>
8. Безмылов Н.Н. Многолетняя подготовка и отбор баскетболистов в Испании / Н.Н. Безмылов // Науковий часопис НПУ ім. Драгоманова. Серія № 15 - К.: Вид-во НПУ імені Драгоманова, 2016. – Випуск 16. – С. 14-20.
9. Блинов В.М. Эффективность обучения (методологический анализ определения этой категории в дидактике). - М.: Педагогика, 1976. - С. 20-56.

10. Бондар А.А. Формування техніки рухових дій в академічному веслуванні у процесі багаторічної підготовки / А.А. Бондар // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: збірник наук. праць. – Вінниця: ВДПУ, 2013. – С. 284-286.
11. Бондарь А.И. Учись играть в баскетбол / А.И. Бондарь. – Минск: Полынья, 1986. – С. 41- 44.
12. Булычева Т.И. Педагогические умения как факторы повышения эффективности обучения технико-тактическим действиям баскетбола девочек 9-11 лет в ДЮСШ : автореф. дисс... на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / Т.И. Булычева. – Москва, 2011. – 19 с.
13. В каком возрасте лучше начать тренироваться баскетболом. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://sportbox.by/igrovye-vidy-sporta/v-kakom-vozraste-luchshe-nachat-trenirovatsya-basketbolom.html>
14. Волков Л. Теория спортивного отбора: способности, одаренность, талант / Л. Волков. – Издательство «Вежа», – Киев, 1997. – 126 с.
15. Волков Л.В. Возрастная периодизация тренировочных нагрузок в спортивной подготовке детей и подростков / Л.В. Волков. – Переяслав-Хмельницкий, 1990. – 26 с.
16. Гайворонская А.А. Методика использования средств прикладной аэробики в подготовке баскетболистов на этапе начальной специализации : автореф. дисс... на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А.А. Гайворонская. – Волгоград, 2009. – 22 с.
17. Гандельман А.Б. Физиологические основы методики спортивной тренировки / А.Б. Гандельман, К.М. Смирнов. – М., Физкультура и спорт, 1970. – 103-110 с.

18. Гомельский А.Я. Энциклопедия баскетбола от Гомельского / А.Я. Гомельский. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2003. – 352 с.
19. Губа В.Г. Особенности отбора в баскетболе / В.Г. Губа, С.Г.Фомин, С.В.Чернов. – М.: Физкультура и Спорт, 2006. – 144 с.
20. Губа В.П. Индивидуализация подготовки юных спортсменов / В.П. Губа, П.В. Квашук, В.Г. Никитушкин. – М. : Физкультура и Спорт, 2009. – 276 с.
21. Данилова В. Уроки баскетбола / В. Данилова // Журнал «Спорт в школе – Первое сентября». - 2005, № 15. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://spo.1september.ru/article.php?ID=200501510>
22. Демидова Е.В. Влияние упражнений повышенной координационной сложности на физическое развитие детей дошкольного возраста (4-7 лет): автореф. дис... к. пед. наук : спец. 14.00.17 «Нормальная физиология» / Е.В. Демидова. – Краснодар, 1988.–24 с.
23. Детский спорт: чем заняться? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.info-tses.kz/news/detskiy-sport-chem-zanyatsya/>.
24. Дж. ДиФиори Разностороннее спортивное развитие предпочтительнее ранней специализации [Электронный ресурс]. – 2013. – Режим доступа : sportmedicine.ru/news_science/early-sport-specialization.php
25. Дмор С. М. М. Методика навчання молодших школярів футболу у процесі позаурочних занять з використанням інформаційних технологій [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / С. М. М. Дмор; Держ. закл. "Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка". - Луганськ, 2014. - 22 с.
26. Егоров Г.Е. Асимметричная нагрузка при занятиях спортом как фактор, способствующий развитию сколиозов и нарушений осанки / Г.Е. Егоров // Теория и практика физ. культуры, 1972, № 9, – С. 68-69.
27. Емельяненко Т.О. Мотивация детей к занятиям спортом на этапе начальной спортивной подготовки / Т.О. Емельяненко, М.Н. Клейменова // Журнал Биологический вестник Мелитопольского государственного педагогического университета им. Богдана Хмельницкого, Вып.№ 1а (14) /

том 5 / 2015, С. 51-54. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://socionet.ru/publication.xml?h=spz:cyberleninka:31554:15774563>

28. Жирнов О. В. Удосконалення техніки веслування кваліфікованих байдарочників на основі моделювання кінематичної структури рухів: автореф. дис. ... канд. наук з фізичн. вихов. та спорту : 24.00.01 : захищ. 30.01.09 / О.В. Жирнов. – К., 2008. – 20 с.

29. Иванов С.В. Формирование основ техники игры в баскетбол на этапе начальной подготовки: автореф. дисс... к. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / С.В. Иванов. – Москва, 2006. – 18 с.

30. Катуков Ю.В. Тренировка сенсорных систем как дополнительный фактор в повышении технического мастерства гандболисток // Ю.В. Катуков, М.В. Проломова. – Теория и практика физической культуры, 2000. – № 4. – С. 37–38.

31. Кашуба В.А. К вопросу профилактики нарушения опорно-рессорной функции стопы у юных спортсменов / В.А. Кашуба, Н.Н. Паненко // Материалы Международного научного конгресса «Стратегия развития спорта для всех и законодательных основ физической культуры и спорта в странах СНГ». - Кишинев, 2008. - С. 479-481.

32. Кашуба В.А. Современные подходы к формированию здоровьесберегающей направленности спортивной подготовки юных спортсменов / В.А. Кашуба, Л.М. Ярмолинский, Т.А. Хабинец // Научный журнал «Физическое воспитание студентов». – Харьков, 2012. – № 2. - С.34-37.

33. Кискина А.В. Специальные упражнения в обучении технике баскетбола / А.В. Кискина // Физическая культура. Всё для учителя! // Издательская Группа “Основа”. – 2012, № 4 (04). – С. 19-20 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.e-osnova.ru/PDF/osnova_16_4_1978.pdf

34. Колоскова Н.А. Застосування елементів баскетболу в системі фізичного виховання дітей 5–6 років / Н.А. Колоскова // Матеріали Всеукраїнської конференції, присвяченої процесу фізичного виховання в системі освіти. – К. ; Тернопіль, 1997. – С. 44–45.

35. Контроль за тренировочным процессом в группах спортивного совершенствования ВУЗов : учеб. пособие / под ред. Г.Н. Максименко и В.Н. Севастьянова. – Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1986. – 160 с.

36. Копысова Л.В. Комплексная оценка двигательных способностей в процессе начального отбора детей для специализированных занятий спортивными играми: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / Л.В. Копысова. – Санкт-Петербург, 2002. – 28 с.

37. Корягін В.М. До питання індивідуалізації навчання юних спортсменів-ігровиків / В.М. Корягін // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць... № 3 (27), 2014. – С. 129-135.

38. Костикова Л.В. Баскетбол / Л.В. Костикова. – М.: Физкультура и спорт, 2002. – 176 с.

39. Крупская Н.К. О дошкольном воспитании. - М.: Просвещение, 1973, - 204 с.

40. Круцевич Т.Ю. Перспективы совершенствования физического воспитания в системе образования школьников и учащейся молодежи / Т.Ю.Круцевич // Вуз. здоровье. Интеллект: биоинформационные оздоровительные технологии: материал. I Междунар. научн.-практич. конф. – Волгоград, 2001. – С. 39-43.

41. Кудряшов В.А. Физическая подготовка юных баскетболистов / В.А. Кудряшов. – Минск, 1980. – С. 89 - 90.

42. Лазарчук О.В. Побудова тренувального процесу тенісистів першого року навчання в умовах клубної системи: автореф. дис. ... канд. наук

з фіз. виховання і спорту: 24.00.01 / О.В. Лазарчук ; Дніпропетр. держ. ін-т фіз. культури і спорту. — Д., 2009. — 20 с.

43. Лепешкин В.А. Баскетбол. Подвижные и учебные игры / В.А. Лепешкин. — М.: Советский спорт, 2011. — 98 с.

44. Ломейко В.Ф. Развитие двигательных качеств на уроках физической культуры в I-X классах. / В.Ф. Ломейко. - Мн.: Народная асвета, 1990. - 128 с.

45. Лях В.И. Взаимоотношение координационных способностей и двигательных навыков: теоретический аспект // Теория и практика физической культуры. / В.И. Лях. 1991. — № 3. — С. 31–36.

46. Максименко Г.Н. Теоретико-методические основы подготовки юных легкоатлетов : монография / Г.Н. Максименко, Т.П. Бочаров. — Луганск : Альма-матер, 2007. — 394 с.

47. Максимів Г.З. Технологія навчання гри в баскетбол учнів загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Г.З. Максимів; Тернопіл. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. - Львів : [Б. в.], 2007. - 20 с.

48. Матвеев Л.П. Общая теория спорта и её прикладные аспекты / Л. П. Матвеев. — М. : Известия, 2001. — 333 с.

49. Матвеев Л.П. Теория и методика физической культуры / Л.П. Матвеев. — М., 2002. — 178 с.

50. Мини-баскетбол. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.basketbolist.org.ua/minibasket.htm>

51. Мини-баскетбол. [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.basketbol.ru/raznov-mini.php>

52. Митова Е.А. Анализ учебно-тренировочного процесса в мини-баскетболе / Е.А. Митова, В.Н. Онищенко // «Здоровье для всех» сборник статей V Международной научно-практической конференции. — Пинск: ПолесГУ, 2013. — С. 192-195.

53. Митова Е.А. Комплексный контроль подготовленности юных баскетболистов на этапе начальной подготовки / Е.А. Митова, В.Н. Онищенко // Современные здоровьесберегающие технологии - № 1. – Орехово-Зуево. –2016. - С. 51-56.

54. Мітова О. Контроль фізичного здоров'я дітей 6-7 років на першому році навчання в умовах ранньої спеціалізації у спортивних іграх (на прикладі міні-баскетболу) / О. Мітова, В. Онищенко // Слобожанський науково-спортивний вісник. Науково-теоретичний журнал. Харків. ХДАФК, - №6 (50), - 2015 – С. 93-98.

55. Мітова О.О. Методи наукових досліджень у баскетболі / О.О. Мітова, Р.О. Сушко. – Дніпропетровськ . : Вид. «Інновація», 2015. – 216 с.

56. Мітова О.О. Проблеми контролю в баскетболі на етапі початкової підготовки в зв'язку з тенденцією до ранньої спеціалізації / О.О. Мітова, В.М. Онищенко // Вісник Запорізького національного університету: Серія. Фізичне виховання та спорт. – 2016. – №2. – С. 148-153.

57. Мітова О., Онищенко В. Структура та зміст навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років на першому році занять міні-баскетболом Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-практичний журнал. – Дніпро: ПДАФКіС, 2017. - №2. - С.101-108. Мітова О.О. Теоретичні аспекти з міні-баскетболу для тренерів початкової підготовки (розраховано на дітей 6-7 років) : методичні рекомендації для тренерів ДЮСШ та СДЮСШОР / О.О. Мітова, В.М. Онищенко. – Дніпропетровськ. 2016. – 24 с.

58. Мітова О.О. Тестування баскетболістів. / О.О.Мітова, Р.О. Сушко. – Дніпропетровськ: «Інновація», 2016. – 140 с.

59. Москаленко Н. В. Дошкільне фізичне виховання дітей: [метод. посібник] / Н.В. Москаленко, З.В. Анастасьєва. – Дніпропетровськ: Інновація, 2009. – 95 с.

60. Москаленко Н.В. Педагогічні інновації у фізичному вихованні / Н.В. Москаленко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2009. – №1. – С. 19-22.
61. Мотивация детей к занятиям спортом. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.list7i.ru/?mod=boards&id=560>
62. Мотивация ребёнка к занятиям спортом.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://komanda2.ru/article-motivaciya-rebenka-k-zanyatiyam-sportom/>
63. Навчальна програма з фізичної культури для загально-освітніх навчальних закладів. - К.: 2009. - 230 с.
64. Найминова З. Спортивные игры на уроках физкультуры. Книга для учителя / З. Найминова. - Ростов-н/Д: Феникс, 2001. – 256 с.
65. Настільна книга вчителя фізичної культури / За ред. Проф. Л.Б. Кофмана - М.: Фізкультура і спорт, 1998. - 127 с.
66. Никитушкин В.Г. Теория и методика юношеского спорта: учебник. – М.: Физическая культура, 2010. – 208 с.
67. Озолин Н.Г. Современная система спортивной тренировки / Н.Г. Озолин. – М. : Физкультура и спорт, 1970. – 478 с.
68. Онищенко В.М. Аналіз рівня фізичного здоров'я дітей 6-7 років, які займаються міні-баскетболом / В.М. Онищенко // Спортивний вісник Придніпров'я: науково-практичний журнал ДДІФКіС. – Дніпропетровськ: ДДІФКіС, 2014. - Вип.3. – С. 77 – 81.
69. Онищенко В.М. Технологія початкової підготовки дітей 6-7 років у міні-баскетболі / В.М. Онищенко, О.О. Мітова // Фізична культура, спорт та здоров'я : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, (Харків, 10–11 грудня 2015р.)– Харків : ХДАФК, 2015. – 76–78 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hdafk.kharkov.ua/docs/konferences/4/2/onischenko-mitova.doc>
70. Осокина Т.И. Физическая культура в детском саду / Т.И. Осокина. - М. : Просвещение, 1973. - 288 с. : ил.

71. Пайс Б. Баскетбол для юниоров. 110 упражнений от простых до сложных. Пер. с англ.[текст]. / Б. Пайс, П. Пайс. – ТВТ Дивизион, 2008. – 352 с.
72. Патрикеев А.Ю. Физкультура в вопросах и ответах [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=12197334
73. Пензулаева Л.И. Анатомо-физиологические особенности детей. - М.: Просвещение, 2004 г. - 352 с.
74. Планета баскетбола. Что надо знать родителям, которые хотят отдать ребенка в этот вид спорта. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://msk.mr7.ru/sport/article/planeta-basketbola-chto-nado-znat-roditelyam-kotor-84920>
75. Платонов В.Н. Периодизация спортивной тренировки. Общая теория и её практическое применение : [учеб. для студ. высш. учеб. заведений физ. воспитания и спорта] / В.Н. Платонов. – К. : Олимп. литература, 2013. – 624 с.
76. Платонов В.Н. Подготовка юного спортсмена / В.Н. Платонов. – К. : П. Сахновский. — Киев: Рад. шк, 1988. — 288 с.
77. Платонов В.Н. Система олимпийской подготовки и направления совершенствования подготовки спортсменов к играм олимпиады 2008 г. В Пекине. // Наука в олимпийском спорте, Спецвыпуск, 2005, - С.107-108.
78. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения / В.Н. Платонов. – К.: Олимпийская литература, 2004. - 806 с.
79. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : [учеб. для тренеров] : в 2 кн. / В.Н. Платонов. – К. : Олимп. литература, 2015. – 680 с.
80. Польшина Г.И. Определение мотивации при занятии спортом / Г.И. Польшина // Вестник Адыгейского государственного университета. Сер. 3: Педагогика и психология. - 2007, №3. – С. 294-299.

81. Поплавський Л.Ю. Баскетбол / Л.Ю. Поплавський. – К.: Олімпійська література, 2004. – 447 с.
82. Портнов Ю.М. Баскетбол: Примерная программа спортивной подготовки для ДЮСШ, СДЮШОР / Ю.М. Портнов, В.Г. Башкирова, В.Г. Луничкин, М.И. Духовный, А.Б. Мацак, С.В. Чернов, А.Б. Саблин. – М.: Советский спорт, 2004. – 100 с.
83. Портнов Ю.М. Баскетбол: Учебник для вузов физической культуры. – М.: 1997. – 479 с.
84. Преображенский И.Н. Развитие быстроты и точности реакции у баскетболистов в процессе овладения технической игры / И.Н. Преображенский. – ТПФК, 1984. № 2., 45 – 48 с.
85. Программа общеобразовательных учреждений. Физическая культура. Начальные классы А.П. Матвеев. – М.: Просвещение. – 2010 г. – 206 с.
86. Психология физической культуры и спорта : учебник для ... под ред. А. В. Родионова. — М. : Издательский центр «Академия», 2010. – 368 с.
87. Ровний А.С. Сенсорні механізми управління точнісними рухами людини. / А.С. Ровний.– Харків: ХДІФК, 2001. – 220 с.
88. Романенко В.А. Диагностика двигательных способностей. Учебное пособие, - Донецк: Из-во ДонНУ, 2005, - 290 с.
89. Рыбалко О.А. Двигательная подготовка баскетболистов / О.А. Рыбалко. – Минск: Беларусь, 2003. – 96 с.
90. Сарапкин А.Л. Эффективность применения различных методических подходов в обучении техники баскетбола детей 8–11 лет на этапе начальной спортивной подготовки / А.Л. Сарапкин // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : [сб. науч. тр. / под ред. Ермакова С.С.]. – Х., 2003. – № 7. – С. 48–53
91. Сатылов И.Б. Содержание и структура физической подготовки баскетболистов в связи с комплексным учетом сенситивных периодов

развития двигательных способностей : автореф. дис... канд. пед.наук : спец. 24.00.01 / И.Б. Сатылов. - Киев: КГИФК, 1990. –25с.

92. Сахновский К.П. Начальная спортивная подготовка / К.П. Сахновский // Наука в олимпийском спорте. – 1995. – №2. – С. 17-23.

93. Семенова Т.А. Воспитание ловкости у детей шестого года жизни в подвижных играх : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.07 “Теория и методика физ. воспитания, спортив. тренировки, оздоровит. и адаптив. физ. культуры”/ Т.А. Семёнова [Моск. пед. гос. ун-т]. – М., 2007. – 16 с.

94. Сергієнко Л.П. Основи наукових досліджень у психології / Л.П. Сергієнко, Київ. – 2009 – 186 с.

95. Сергієнко Л.П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти. Київ. : КНТ, 2010. – 776 с.

96. Скрипец Э.Б. Развитие координации у баскетболистов / Э.Б. Скрипец / Физическая культура. Все для учителя! – 2011. – № 1. Пилотный выпуск. – С. 25–27. [Электронный ресурс]. – Режим доступа :http://www.e-osnova.ru/PDF/osnova_16_0_724.pdf

97. Смирнов К. Патопсихология детского спорта. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.psports.ru/articles/2-2010-06-07-13-05-53?catid=5%3Apat>

98. Содержание игры в мини-баскетбол. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://on-sports.ru/содержание-игры-в-мини-баскетбол>

99. Сортел Н. Баскетбол: первые шаги 100 упражнений и советов для юных игроков. / Н. Сортел. – М.: Астрель. АСТ, 2002. – 237 с.

100. Суслов Ф.П. Проблемы детско-юношеского спорта на современном этапе его развития / Ф.П. Суслов // Физическая культура воспитание, тренировка. - 2008. - № 3. - С. 2-6.

101. Уколов А.В. Методика формирования мотивации занятия спортом учащихся младших классов в процессе физического воспитания в школе: автореф. дисс... на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец.

13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / А.В. Уколов. – Тула, 2013. – 24 с.

102. Успех: примерная основная общеобразовательная программа дошкольного образования / [Науч. рук. Д. И. Фельдштейн, А. Г. Асмолов; рук. авт. колл. Н.В. Федина]. – М. : Просвещение, 2010. – 217 с. – ISBN 978-5-09-022047-7. Емельяненко Т.О. Мотивация детей к занятиям спортом на этапе начальной спортивной подготовки / Т.О. Емельяненко, М.Н. Клейменова // Журнал Биологический вестник Мелитопольского государственного педагогического университета им. Богдана Хмельницкого, Вып. № 1а (14) / том 5 / 2015, С. 51-54. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://socionet.ru/publication.xml?h=spz:cyberleninka:31554:15774563>.

103. Федорова М.Ю. Развивающее обучение в формировании "школы мяча" по баскетболу у детей начальных классов : автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры» / М.Ю. Федорова. – Улан-Удэ, 2011. – 23 с.

104. Филин В.П. Теория юношеского спорта / В.П. Филин – М.: Физическая культура и спорт, 1987. – 128 с.

105. Шестаков И.М. Методологические основы индивидуализации подготовки в командных спортивных играх // Теория и практика ФК. 1999, - № 3. – С. 12-16.

106. Щанкин А.А. Краткий курс лекций по возрастной анатомии и физиологии : учебное пособие / А.А. Щанкин. – М. Берлин: Директ-Медиа, 2015. – 58 с.

107. Яловенко Р. Баскетбол для малышей / Р. Яловенко, К. Сафаров. - Журнал «Спорт в школе – Первое сентября» 2005, № 02. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://spo.1september.ru/article.php?ID=200500202>

108. Buceta J.M. Basketball for Young players. Guidelines for coaches / J.M. Buceta, M. Mondoni, A. Avakumovic, L. Killik. – Madrid: FIBA, 2000. - 358 p.
109. Calvin Y. Entraîneur de football: la technique, corriger pour progresser / Y. Calvin, J. Waty. – Paris : Editions Actio, 2007. – 194 p.
110. Cremonini M. Mini-basketball fundamentals: the pass / M. Cremonini // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2005, № 14. - P. - 65.
111. French mini-basketball program / Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004, № 09. - P. 63-65.
112. Giorgijevski R. Serbian mini-basketball / R. Giorgijevski // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2004, № 11. - P. 63-65.
113. Pampanini C. Let's play minibasket. Teaching or Coaching? / C. Pampanini // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2003, № 03. - P. 63-64.
114. Primary games. A teaching manual 4-7 years (Rec, Key Stage 1) by Val Sabin. – 2014. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.valsabinpublications.com/publications/2-primary-core-curriculum-p-e-teaching-manuals/primary-school-games-reception-and-ks1/>
115. Spencer M. Strategic development of mini-basketball / M. Spencer // Mini-basketball, school games and activities. Fiba assist magazine. – 2003, № 02. - P. 63-64.